

גמרא:

ודייקין: הא אוכלו — עובר בלא תעשה!

שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא!

ודחינן: לא. אלא אימא: המעלה את העוף עם הנבינה על השולחן אינו בא לידי לא תעשה.

כלומר, אין לנו לחשוש שמא יעבור עליו כשיאכלנו, וכרבי עקיבא שאמר בשר עוף מותר מן התורה לבשלו בחלב.

מתניתין:

בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה — אסור לבשל ביחד, ואם בשלו הרי הוא אסור בהנאה!

אבל, בשר בהמה טהורה בחלב⁽⁷¹⁾ בהמה טמאה,

וכן בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה — מותר לבשל ומותר בהנאה.⁽⁷²⁾

רבי עקיבא אומר: בשר חיה ועוף אינם אסורים לבשל בחלב מן התורה שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו", ג' פעמים, ללמדנו — פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה.

רבי יוסי הגלילי אומר: נאמר "לא תאכלו כל נבלה" ונאמר באותו הפסוק גם "לא תבשל גדי בחלב אמו", שמשמע — את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב.

עוף, שאסור משום נבלה, יכול יהא אסור לבשל בחלב?

תלמוד לומר "בחלב אמו" — יצא עוף, שאין לו חלב אם.

גמרא:

והוינן בה מנא הני מילי שאסור לבשל כל בהמה בחלב?

אמר רבי אלעזר: אמר קרא "וישלה יהודה את גדי העזים", שמשמע דוקא כאן הוא שמפורש "גדי עזים",

הא כל מקום שנאמר "גדי" סתם — אפילו קיג-ב פרה ורחל כמשמע!

ופרכינן: וליילף מיניה?

ומשנינן: כתיב עוד קרא אחריתא בענין ברכת יעקב ועשו "ואת עורות גדיי העזים", שמשמע דוקא כאן שמפורש "גדיי העזים", הא כל מקום שנאמר גדי סתם — אפילו

71. כתב רבי עקיבא איגר שבשר בהמה טהורה בחלב חיה טהורה גם כן אינו אסור מן התורה ומותר בכישול ובהנאה. והטעם שכמו שממעטים בהמה טמאה מהפסוק 'בחלב אמו' שמשמע אלא של גדי שהוא בהמה טהורה ולא טמאה, כמו כן נדייק 'בחלב אמו' שהיא בהמה ולא חיה.

72. כתב הטור בסימן פ"ז 'אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה, או בשר בהמה טמאה בחלב טהורה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומותר בכישול ובהנאה' ודייק הבית יוסף מדבריו שבשר בהמה טהורה בחלב טמאה או להיפך, יש מדרבנן איסור אכילה. והקשה על זה שלא מצאנו בשום מקום שגזרו איסור אכילה מדרבנן על זה ועוד

פרה ורחל במשמע!

ופרכינן: ולילף מיניה?

שרק שם גדי הוא גדי עזים, ולא בגדי האמור בבשר בחלב. [ועיין תוספות שהקשו מדוע צריך שתי מיעוטים].

אמר שמואל: גדי — לרבות את החלב, שאם בישל חלב בחלב עובר על אכילתו שני איסורים, משום חלב ומשום בשר בחלב.

גדי — לרבות את המתה. שאם בישל בשר נבילה בחלב (73) לוקה שתיים על אכילתו.

ובא הכתוב לומר שלמרות שאין איסור בשר בחלב יכול לחול על איסור נבילה, מחמת הכלל שאין איסור חל על איסור, בכל זאת

ומשנינן: הווי לחו אלו שתי הפסוקים — שני כתובין באחד. וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.

ופרכינן: הניחא למאן דאמר אין מלמדין, אלא למאן דאמר מלמדין מאי איבא למימר?

ומשנינן: תרי מיעוטי כתיבי. שהיה יכול לכתוב בשניהם "עזים" וכתוב "העזים" בה"א. וה"א המיותרת היא מיעוט, ללמדנו

כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף. והקשה הלחם משנה מדוע אין כאן איסור מוסיף שהרי עכשיו נוסף איסור הנאה, ומתרחץ שבאיסור הנאה מבשר בחלב אין מלקות, ולכן אינו יכול להחשב 'מוסיף' לגבי איסור אכילה שיש בו מלקות. תירוץ נוסף כתב הרמב"ם עצמו בפירושו המשניות מסכת כריתות פרק ג' ומבאר שם נקודה נפלאה. שידוע שבשר בחלב דרך בישול אסור בהנאה, אולם אין פסוק מפורש לאסור בהנאה ופסוק אחר לאסור באכילה, אלא ענין איסור בשר בחלב כולל בתוכו איסור אכילה ואיסור הנאה, ולכן כיון שאין איסור חל על איסור ולא חל איסור אכילה, ממילא לא חל גם כן איסור הנאה. וביאר דבריו הקובץ הערות סימן ל' שאיסור ההנאה בבשר בחלב הוא תולדה מאיסור האכילה ולכן כל זמן שלא חל איסור אכילה, לא יכול לחול איסור הנאה. אולם הוא מקשה הרי יש שלשה פסוקים, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואם כן מה כוונת הרמב"ם שאין פסוק מפורש לאסור בהנאה. ומתרחץ על פי דברי הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קפ"ז), שהרמב"ם מקשה על עצמו מדוע לא מנה את איסור הנאה מבשר בחלב

הקשה שאין שום נפקא מינה בגזירה זו, שהרי בין כה וכה אסור מדאורייתא מחמת שזו בהמה טמאה או חלב טמא. וקושיה זו כתבו האחרונים לתרץ (הב"ח והדרישה) שיש נפקא מינה לענין 'חתיכה נעשית נבילה' ולפי הדעות שדין זה נאמר רק בבשר בחלב ולא בשאר איסורים. ואם כן אם תבשיל זה יהיה אסור רק מחמת הבהמה הטמאה לא יהיה בו דין חתיכה נעשית נבילה. אבל עכשיו שחכמים גזרו על זה דין בשר בחלב מדרבנן, יהיה בו דין 'חתיכה נעשית נבילה'. אולם הש"ך חולק על כך ומבאר קושיית הבית יוסף ששאלתו היתה מדוע ראו חכמים צורך לגזור בזה איסור דרבנן אחר שכבר אסור מן התורה ולכן דעת הש"ך וכן הט"ז להקל בזה שאין בזה איסור בשר בחלב וממילא לא יהיה דין חתיכה נעשית נבילה לפי הפוסקים שרק בבשר בחלב אומרים כך וכן משמע בחכמת אדם.

73. כתב הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט' הלכה ו' שהמבשל בשר נבילה בחלב, מקבל מלקות על הבישול. ואינו לוקה על אכילת הבשר שאין איסור בשר בחלב חל על הנבילה שאין

ריבתה אותו התורה שיחול כאן.

גדי — לרבות את השליל, שגם בשרו אסור בבישול בחלב.

גדי — להוציא את הרם, שאינו נחשב בשר.

גדי — להוציא את השליא, שהיא השק העוטף את העובר, שאין איסור לבשלו בחלב.

גדי — להוציא את בשר הבהמה הטמאה, שאפילו בישלו בחלב טהורה אינו נאסר.

"בחלב אמו" — ולא בחלב זכר, אם קרה מקרה והיו לו דדים ובהם חלב מועט.

בחלב אמו — ולא בחלב שחוטטה, שמשעה שנשחטה אין היא ראויה להיות "אמו", שאינה יכולה ללדת.

בחלב אמו — ולא בחלב טמאה. שאם בישל בשר בהמה טהורה בחלב טמאה אינו

נאסר. שכך משמעות הפסוק — לא תבשל גדי בחלב של מי שנאסר בשרו לבשל בחלב. והרי מיעטנו את הבהמה הטמאה, שמותר לבשלה בחלב, ולכן אין איסור לבשל את הטהורה בחלב הטמאה.

ופרכינן: **הא תלתא גדי בתיבי, ואילו אנן שיתא "גדי" דרשינן!?**

ומשנינן: **קסבר שמואל איסור חל על איסור.**

ולכן, **איסור חלב** ובשר מתה מחד קרא נפקי. והיינו, מאותו "גדי" הראשון שנצרך להכתב לצורך עצם הדין.

דם נמי — לאו "גדי" הוא, ולא צריך פסוק למעט אותו.

ושליא נמי — פירשא בעלמא הוא, ואין צורך בפסוק למעט אותה.

פשו להו תרי "גדי", לאחר שאחד נצרך לעצם הדין.

גמורים. ואם כן קשה על הרמב"ם אף שלא ילקו על איסור בשר בחלב, אבל הרי הוא חל ואם כן שיהיה אסור בהנאה ומדוע הרמב"ם כותב שמותר בהנאה, והרבה פוסקים חולקים על הרמב"ם וסוברים שאסור בהנאה.

ולדעת הרמב"ם שהבשר לא נאסר כלל באיסור בשר בחלב, כתב החתם סופר (יורה דעה סימן צ"ב) שגם החלב לא נאסר וטעם דבריו, מפני שעיקר איסור בשר בחלב הוא מחמת הבשר וכשזה לא נאסר, גם החלב לא נאסר. החזון איש בסימן כ"ב מסביר זאת באופן שונה, וכך הוא מבאר, שאיסור בשר בחלב הוא היצירה החדשה הזו שנהיה כאן טעם מחובר של בשר בחלב, וכשעל טעם הבשר לא לוקים מפני שאין איסור חל על איסור, אם כן אין זה 'בשר בחלב'

בתור לאו נוסף. ומתוך הרמב"ם שאיסור אכילה והנאה בבשר בחלב הם ענין אחד, שהוזהרנו שלא ליהנות מבשר בחלב בשום אופן, לא על ידי אכילה ולא על ידי הנאה, ומפרש הקובץ הערות שזו גם כוונת הרמב"ם בנקודה הנפלאה. שאיסור ההנאה זה הרחבה של האיסור אכילה, וכל שלא חל איסור אכילה לא יכול לחול האיסור הנאה וממילא אין כאן איסור מוסיף מפני שעדיין לא חל איסור האכילה ואיך יחול איסור ההנאה. אולם הפרי מגדים בפתחה להלכות בשר בחלב (דיבור המתחיל ולענין חלב בחלב) מקשה מהגמרא ביבמות [דף ל"ג] שאומרת שאפילו שאין איסור חל על איסור, זה רק לגבי שלא מקבל פעמיים מלקות. אבל עבירה כפולה יש פה ונפקא מינה לקוברו בין רשעים

חד — לרבות את השליל,

וחד — למעוטי בהמה טמאה.

ותמהינן: וכי סבר שמואל איסור חל על איסור?

והאמר שמואל משום רבי אלעזר: מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה? שנאמר במי שאוכל תרומה טהורה כשגופו טמא "ומתו בו כי יחללוהו" — פרט לזו, שמחוללת ועומדת! והיינו, שלא חל האיסור לאכול תרומה כשגופו טמא על איסור אכילת תרומה טמאה. רואים שמואל סובר אין איסור חל איסור.

ומשנינן: אבעית אימא, בעלמא סובר שמואל איסור חל על איסור, ושאני התם דמינעט רחמנא "ומתו בו".

איבעית אימא, בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, ושאני הכא דרבי רחמנא "גדי".

ואיבעית אימא הא דידיה הא דרביה, והיינו רבי אלעזר, שאמר שמואל משמו שלומדים כל בהמה מ"גדי העזים".

בעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב:

המבשל בחלב גדי שלא הניקה עדיין — מזהו? והיינו שעדיין לא הולידה ויש לה כבר חלב בדדיה סמוך לזמן שעומדת להמליט.

האם מדייקים מזה שכתוב "אמו" — שכבר היתה ראויה להיות אם. והיינו, שכבר הולידה, או לא מדייקים כך?

אמר ליה: מדאיצטריכא לשמואל למימר "בחלב אמו" ולא בחלב זכר, משמע שזכר הוא דלא אתי לכלל אם, אבל האי שלא היניקה, כיון דבא לכלל אם, אסור.

אתמר המבשל חלב בחלב.

נחלקו בדין זה רבי אמי ורבי אסי.

חד אמר לוקח, וחד אמר אינו לוקח.

וסברנו שעל האכילה הם חולקים, (74) וכשהתרו בו משום אכילת בשר בחלב. [ועיין ברש"י כיצד ידרשו את כל הפסוקים].

לימא בהא קמיפלגי?

דמאן דאמר לוקח קסבר — איסור חל על איסור, ולכן חל איסור בשר בחלב על איסור חלב.

שהתבשל עם חלב וקיבל טעם ממנו, והחלב נאסר מחמת שהתבשל עם בשר וקיבל טעם ממנו, ולכן כיון שכל אחד יש לו את סיבתו העצמית, אין קשר ביניהם ולא שייך לומר 'איסור כולל' שכלל את הבשר והחלב יחד. מפני שכל אחד איסור נפרד בפני עצמו.

74. בספר שערים מצוינים בהלכה מקשה לפי שיטת הכסף משנה בדעת הרמב"ם שאיסור

שאסרה התורה שהרי לא נוצרה פה המציאות החדשה של תערובת בשר בחלב שנאסרו, ולכן שניהם מותרים. אולם מדברי רבי עקיבא איגר בדרוש וחדוש למסכת ביצה דף י"ב מבואר שהחלב נאסר. שמקשה על הרמב"ם מדוע לא נאסר הבשר ב'איסור כולל' מחמת שהחלב נאסר. ואם כן רואים שדעתו שהחלב נאסר, ועל שאלתו מתרץ רבי עקיבא איגר שאין קשר בין איסור הבשר לאיסור החלב. הבשר נאסר מחמת

ומאן דאמר אינו לוקה קסבר — אין איסור
 חל על איסור, ולא חל איסור בשר בחלב, (75)
 ועל איסור חלב לא התרו אותו.

ורחינן: לא. דכולי עלמא אין איסור חל על
 איסור. אאכילה דכולי עלמא לא פליגי דלא
 לקי משום בשר בחלב שהרי אין איסור חל
 על איסור. בי פליגי אבשול, שביחס לבישול,
 האיסור הוא רק משום בשר בחלב ולא
 משום חלב. שאין איסור לבשל חלב.

מאן דאמר לוקה, שהרי חר איסורא הוא.
 ואין כאן איסור חל על איסור.

ומאן דאמר אינו לוקה, סבר, להכי אפקה
 רחמנא לאכילה בלשון "בישול" וכפי
 שכתוב לא 'תבשל' גדי בחלב אמו. ודורשים
 מזה שכתוב ג' פעמים שאחד מהם בא
 לאיסור 'אכילת' בשר שהתבשל בחלב, לומר
 לנו — כיון דעל אכילה לא לקי, אבישול
 נמי לא לקי.

ואיכא דאמרי: אבישול — כולי עלמא לא
 פליגי דלקי.

כי פליגי — אאכילה.

מאן דאמר אינו לוקה, דהא אין איסור חל על
 איסור.

ומאן דאמר לוקה, משום שסבר, להכי אפקה
 רחמנא לאכילה בלשון בישול לומר לנו —
 כיון דאבישול לקי, אאכילה נמי לקי.

ואיבעית אימא: מר אמר חדא, ומר אמר
 חדא ולא פליגי.

והיינו, זה שאמר לוקה דיבר על בישול, כי
 בחלב אין איסור בישול ואין פה איסור חל
 על איסור.

וזה שאמר אינו לוקה דיבר על אכילה, שאם
 התרו בו רק משום אכילת בשר בחלב ולא
 התרו בו משום איסור אכילת חלב, אין הוא
 לוקה כלל משום שלא יכול לבוא איסור
 בשר בחלב ולחול על איסור חלב.

מיתיבי: המבשל בשר במי חלב מים
 הנפרדים מהחלב — פטור.

דב שבשלו בחלב — פטור.

העצמות והגידים והקרנים והטלפים שבשולן
 בחלב — פטור. (76)

בחלב על איסור חצי שיעור של נבילה. אולם
 החתם סופר (יורה דעה סימן צ"ב) חולק ודעתו
 שלא חל איסור בשר בחלב באופן זה על חצי
 שיעור, והטעם דגם עכשיו אין בחצי זית בשר
 בפני עצמו שיעור שלם של בשר בחלב אלא חצי
 שיעור ורק בצירוף החלב יש בו שיעור,
 ובצירופים הרי גם מצד הנבילה יכול היה לצרף
 לשיעור עם עוד חצי זית נבילה ולכן לא חל.

76. דעת הרא"ש היא, שנסיובי דחלבא נחשב
 חלב מן התורה, ומי חלב נחשב חלב רק מדרבנן
 וכן פסק השלחן ערוך סימן פ"ז סעיף ח' בשם

בישול בשר בחלב הוא כדי שלא יבא לאוכלו
 אחר כך, אם כן כאן שאין לוקה על האכילה,
 שלא ילקה גם על הבישול. ותירץ החתם סופר
 שזו באמת המחלוקת כאן בין הלשונות האם
 איסור הבישול הוא בפני עצמו או רק מחשש
 אכילה.

75. כתב החוות דעת (סימן צ"ד סעיף קטן ד')
 שאף שמבואר בסוגיא שלא חל איסור בשר
 בחלב על נבילה, אבל אם בישל חצי זית בשר
 נבילה עם חצי זית חלב, כיון שמצד איסור
 נבילה יש כאן רק חצי שיעור, יחול איסור בשר